

Kód:

Instrukce

Milí olympionici!

Než se pustíte do řešení samotných úloh, přečtěte si prosím pozorně následující instrukce. Před sebou máte zadání pěti úloh regionálního kola České lingvistické olympiády. Do pravého horního rohu na této straně zadání napište kód, který jste obdrželi při prezenci.

Až dostanete pokyn, smíte začít řešit. Své odpovědi pište prosím čitelně přímo do zadání, poznámky na pomocných papírech nebudou při hodnocení brány v potaz. Za chybná řešení body nestrháváme.

K vypracování řešení použijte psací pomůcky, papír a veškeré své znalosti a schopnosti. Slovníky, taháky, elektronické pomůcky, jakož i skupinová práce a opisování se zapovídají. Úlohy jsou sice založeny na skutečných živých jazycích, avšak na takových, které (pravděpodobně) neznáte. Pokud je vám některý z nich znám, je to vaše výhoda, již netřeba skrývat.

Na řešení regionálního kola máte vyhrazeno 150 minut. Přejeme vám bystrou mysl a hodně štěstí!

Organizační tým ČLO

David Burda, Vojtěch Diatka, Barbora Dohnalová, Sára Elichová, Eliška Freiburgerová, Ema Grofová, Zuzana Gruberová, Prokop Hanžl, Haštal Hapka, Vojtěch Janda, Jiří Kozlák, Michal Láznička, Michala Lvová, Tereza Maláčová, Ondřej Peterka, Jan Petr, Michaela Svatošová, Ondřej Váňa

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

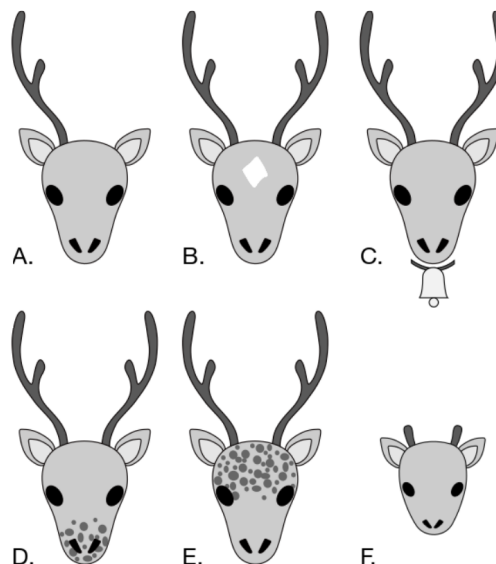
1 Severní sámština

(18 bodů)

Severní sámština neboli davvisápmi je se svými asi 20 000 mluvčími nejrozšířenější ze skupiny sámských jazyků. Tato skupina patří do ugrofinské větve uralské jazykové rodiny podobně jako např. finština, estonština nebo i maďarština. Sámové obývají severní Norsko, Švédsko, Finsko a malou část severozápadního Ruska. Tradičně se věnovali mimo jiné chovu sobů (označovaných v severní sámštině boazu), který je pro část z nich dodnes zdrojem obživy.

Níže naleznete šest výrazů v severní sámštině, pomocí nichž lze identifikovat určité sobí jedince na základě jejich vnějšího vzhledu, a příslušných šest sobů v náhodném pořadí.

1. biellu
2. čoarvebealli
3. dielkogállu
4. dielkonjunni
5. miessi
6. nástegállu

Zde je dalších devět slov v severní sámštině a jejich překlady do češtiny v abecedním pořadí.

7. beannanjunni	G. <i>botanika</i>
8. beannaolmmoš	H. <i>hrot tužky</i>
9. biellotoardna	I. <i>hvězdárna</i>
10. biellošaddu	J. <i>jarní deště</i>
11. čoarvenjunni	K. <i>nosorožec</i>
12. čoarverášut	L. <i>písař</i>
13. miesserášut	M. <i>podzimní deště</i>
14. nástetoardna	N. <i>zvonice</i>
15. šaddodieđa	O. <i>zvonek (rostlina)</i>

Poznámka: Sob polární je sudokopytník z čeledi jelenovitých a vyznačuje se mimo jiné přítomností paroží u obou pohlaví. Samci mohou parohy využívat ke vzájemným soubojům, k nimž dochází v období říje, přibližně od září do listopadu. Po skončení říje samci parohy shazují (samicím zůstávají o něco déle) a během následujícího roku jim postupně narostou nové. Březost trvá u sobů asi sedm a půl měsíce, takže většina mláďat se rodí na přelomu května a června.

Písmeno „đ“ značí hlásku [ð], která se vyslovuje jako „th“ v anglickém *that*.

Úkol 1: Přiřaďte ke slovům v severní sámštině odpovídající obrázky (A-F), respektive jejich české překlady (G-O).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Úkol 2: Přeložte do severní sámštiny.

(a) *astronomie*

(b) *chovatel sobů*

(c) *skvrna*

Úkol 3: Přeložte do češtiny.

(a) Davvinásti

(b) dieđaolmmoš

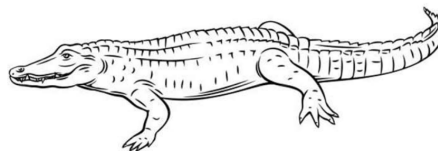
(c) šaddodieđalaš šaddogárdi

2 Trio

(19 bodů)

Jazyk trio patří do karibské jazykové rodiny a má přibližně 2 000 mluvčích. Ti obývají čtyři vesnice (jednou z nich je Těpu) nacházející se v pralese na hranici Surinamu a Brazílie. Tradičně se jedná o zemědělce, pro které je významný také rybolov, protože žijí na březích řek – největší z nich se jmenují Tapanahoni, Palumeu a Sipaliwini.

Níže se nachází krátký příběh, který by mohl vyprávět jeden z mluvčích jazyka trio. Je zaznamenán ve zjednodušené transkripci (založené na používané ortografii), ve které ovšem nejsou vyznačeny hranice mezi větami ani přímá řeč. K dispozici dále máte volný překlad tohoto příběhu do češtiny. Písmeny (a) – (d) jsou označena místa, na kterých chybí překlady čtyř slov z jazyka trio.

kajman

itutaon wĩ itutao nai jipata ituta nĩ:těn kĩrĩ omipěkěn wĩ anpo nai ipoto paupo nai tĩpĩtēta
 nĩ:těn patapon tunahka nĩ:těn potopon tunahkao nĩ:těn ariwe sipariwinihkaon nai tunahkaon
 patapona nĩ:těn paupon jipakorota nĩ:těn pakorotao nai maakē enĩtao nai tēnisen tēnisenhkaon
 nai moi anpo nai kanawa tēpupo nai potopona nĩ:těn omipěkěn anpona nĩ:těn ipaupona nĩ:těn

Jsem (a). Moje vesnice je v lese. Do lesa přichází člověk. „Jsem lingvista.“ Kde je jeho město? Je na ostrově.

(b) jde na pole. (c) jde do řeky. Ve vodě plave kajman. „V Sipariwini je vodník!“

(d) jde do vesnice. Jde do mého domu. V domě je komár. V nádobě je pivo. V pivu je pavouk. „Kde je loď?“ – „Je v Těpu.“

Lingvista jede do města. Kam jede? Jede na svůj ostrov.

Poznámka: Písmeno „ě“ značí neutrální samohlásku šva, tedy [ɐ]; výslovnost „ĩ“ se pohybuje mezi samohláskami [i] a [u]; dlouhé samohlásky jsou značeny pomocí dvojtečky za příslušným znakem.

Úkol 1: Doplňte překlady slov, která chybí v českém textu.

(a)

(b)

(c)

(d)

Úkol 2: Přeložte následující věty do češtiny.

(a) potopona ni:těn jikanawa

(b) paupo ni:těn ariwe

(c) kanawatao nai tuna

Úkol 3: Přeložte následující věty do jazyka trio. (eeku – „džus“, kana – „ryba“, pakara – „krabice“)

(a) *Džus je v krabici.*

(b) *V džusu je komár.*

(c) *Pavouk leze do jeho krabice.*

(d) *Jsem člověk.*

(e) *V mém městě je les.*

(f) *Ryba plave do Tapanahoni.*

Autorkou úlohy je Michaela Svatošová.

3 Etiopské písmo (ge'ez)**(18 bodů)**

Etiopské písmo, nazývané také písmo ge'ez, je odvozené z jihoarabské abecedy a původně bylo užíváno pro zápis jihosemitského jazyka ge'ez, jímž se v Etiopii hovořilo do 14. století a který se dodnes užívá v liturgii etiopské pravoslavné církve. V současnosti se etiopským písmem zapisuje několik jazyků, kterými se hovoří na území Etiopie, především nejvíce rozšířená amharština, která má 58 milionů mluvčích, a jazyk tigrinja s přibližně 10 miliony mluvčích. V této úloze se setkáte s etiopskými místními názvy (nejčastěji měst a regionů), zapsanými písmem ge'ez.

Níže naleznete slova zapsaná písmem ge'ez a jejich přepisy do latinky v náhodném pořadí.

1.	ካላማጣ	A.	ilubabor
2.	መቀሌ	B.	biṭəna
3.	ኢሉባቦር	C.	məḳəle
4.	ሲዳሞ	D.	kombolča
5.	ቦገጋ	E.	bule hora
6.	ሸራሮ	F.	oromija
7.	ጋሞ ኃፋ	G.	čilalo
8.	ኦሮሚያ	H.	šərarə
9.	ሊሾፍቱ	I.	alamaṭa
10.	ኮምባልቻ	J.	dəmbəṣa
11.	ሲጠና	K.	gununo
12.	ቡሌ ሆራ	L.	bišoftu
13.	ጁላሎ	M.	gamo gofa
14.	ቦዲቲ	N.	bonga
15.	ጉኑኖ	O.	sidamo
16.	ደምባጫ	P.	boditi

Úkol 1: Přiřaďte ke sloům zapsaným písmem ge'ez jejich přepisy do latinky.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

Úkol 2: Přepište do latinky.

(a) ጎሎልቻ

(b) ቡራዩ

(c) ጎዳ

(d) ሻሻመኔ

(e) ዱራሜ

Úkol 3: Přepište písmem ge'ez.

(a) məḳi

(b) bale robe

(c) səbətə

(d) čənča

(e) elidar

Poznámka: Písmena „ṭ“, „č“, „ḵ“ značí ejektivní souhlásky — „vyražené“ neznělé souhlásky, které se vyslovují se současným uzavřením hlasivek. V češtině se tyto hlásky nevyskytují.

Autorkou úlohy je Sára Elichová.

4 Romština

(11 bodů)

Romština je indoevropský (indoárijský) jazyk, jímž hovoří Romové v diaspoře zejména v evropských státech, ale také v Severní Americe či v Austrálii. Počet mluvčích se odhaduje mezi 4 a 12 miliony. V Česku převažuje tzv. slovenská romština, jež patří do větve severocentrální romštiny. Právě tu jsme použili v tomto úkolu.

Níže naleznete několik vět v romštině a jejich české překlady:

Kamav te kerel dino kakeske, som baro sid'ardo.

Chci dělat dar pro strýce, jsem velmi nedočkavý.

Cinđom gruŕi u tu cines goja u dad cinel žiros.

Koupil(a) jsem brambory a ty kupuješ vnitřnosti a táta kupuje tvaroh.

Mange hine čale lače graja.

Mám syté dobré koně.

Phuro šougoris rado čaŕol khere.

Starý švagr se rád doma nají.

Amaro kak hino baro.

Náš strýc je velký.

Kameha lače maro, aŕe mušines te pekel the bokheŕi.

Budeš milovat dobrý chléb, ale musíš péci i buchty.

Dikhav amare phure bare motoris, hino tel o kher.

Vidím naše staré velké auto, je za domem.

Mara andro amaro kher hine phure.

Chleby v našem domě jsou staré.

Mušines te sastol.

Musíš se uzdravit.

Jov mek čhinel maro, me les imar čhind'om.

On ještě krájí chleba, já už jsem ho nakrájel.

Tiro dad phurol, bešel andro phuro kher.

Tvůj táta stárne, žije ve starobinci.

Úkol 1: Přeložte následující věty do romštiny.

- (a) *Udělal jsem dar.*

- (b) *Koupíš brambory v dobrém domě.*

- (c) *Mám vnitřnosti pro tátu.*

- (d) *Je velmi velký a roste.*

- (e) *Švagr je zdravý.*

- (f) *Strýc chce kupovat buchty.*

- (g) *Peču doma chléb.*

5 Švýcarská němčina

(20 bodů)

Švýcarská němčina je souhrnný název pro dialekty němčiny užívané na území Švýcarska a Lichtenštejnska. Počet rodilých mluvčích se odhaduje na necelých 5 milionů. Různé varianty švýcarské němčiny jsou sice z většiny vzájemně srozumitelné, podle mj. původu mluvčího se ale objevují i větší rozdíly např. ve výslovnosti a slovní zásobě.

Zde je několik vět v češtině, standardní němčině a ve fonetickém přepisu různých variant švýcarské němčiny. Kromě oblasti dialektu je vždy uvedena i věková skupina mluvčího.

jazyk/dialekt	věk	vyjádření
čeština	—	Včera jsem měl s rodiči hádku. Teď zrovna nemám v hlavě, co jsem přesně řekl, ale šlo o to, že došlo máslo. Úplně blbá věc!
němčina	—	Ich habe gestern einen Streit mit den Eltern gehabt. Ich habe gerade nicht im Kopf, was ich genau gesagt habe, aber es ist darum gegangen, dass es keine Butter mehr gegeben hat. Voll dumme Sache!
Basilej	30–50 let	[íχ ha gæštr en štrít mit de æltere gha:] [íχ ha grat nít im kópř vas iχ genau kséit ha] [ábr es iš drúm gaŋe das es ke bútr me: ge: het] [fól dume sáč]
Basilej	nad 50 let	[íχ ha gæštr en štrít mit de æltere gha:] [íχ ha grat nít im gríŋ vas iχ genau kséit ha] [ábr es iš drúm gaŋe das es ke áŋke me: ge: het] [fól dume sáč]
Bern	nad 50 let	[í ha géštr en štrít mit de éutere gha:] [í ha grat nít im gríŋ vas i genau kséit ha] [ábr es iš drúm gaŋe das es kχe áŋkχe me: ge: het] [fóu dumi sáč]
Curych	pod 30 let	[íχ han géštɐ en štvírt mit de éltere gha:] [íχ han grət nót im kχópf vas iχ genau kséit han] [ábr es iš drúm gaŋe das es kχe bútr me: ge: het] [fól dumi sáč]
Grisonsko	30–50 let	[í han kéštr en štrít mit ta éltera ka:] [í han krat nýt im kópf vas i kenau kséit han] [ápr es iš trúm kaŋa tas es ke pútr me: ke: het] [fól tumi sáč]
Jaun	pod 30 let	[í ho géštɐ en štvírt mit de éuteɐe gho:] [í ho got nít im kχópf vos i genou kséit ho] [óbr es iš drúm goŋe dos es kχe bútr me: ge: het] [fóu dumi sóχ]

Poznámka: Ve fonetickém přepisu hláska [æ] značí „a“ v anglickém slově *rat*, [ø] odpovídá „ö“ v německém slově *böse*, [y] francouzskému „u“, [χ] uvulárnímu „ch“ přítomnému např. v arabštině, [ŋ] hlásce „n“ ve slově *banka* a [ɐ] variantě uvulárního „r“ vyskytující se např. v nizozemštině. Ligatura [] značí, že se dvě hlásky chovají jako jedna (podobně jako české „c“ [tʃ], [j] dlouhou samohlásku a čárka nad písmenem umístění přízvuku).

Pro účely úlohy byl přepis i samotné jevy a jejich výskyt zjednodušeny a upraveny. Sečtělý řešitel si je vědom, že tyto dialekty nejsou nijak standardizovány — výslovnost, gramatika i slovní zásoba se mohou lišit i mezi členy rodiny.

U standardní němčiny byly místy zvoleny méně přirozené překlady, aby lépe odpovídaly švýcarské němčině.

Úkol 1: Doplňte následující tabulku. Přízvuk značit netřeba.

jazyk/dialekt	věk	vyjádření
čeština	—	Jel jsem autem rychle.
němčina	—	Ich bin mit dem Auto schnell gefahren.
(a)		[í bi mit dem óuto šnéu kfa:ɐ]
(b)		[í bi mit dem áuto šnéu kfa:re]
(c)		[íχ bin mit dem χáre šnéł kfa:re]
(d)		[í bi mit dem óuto šnéu kfa:re]
(e) Basilej	30–50 let	
(f) Bern	pod 30 let	
(g) Curych	30–50 let	
(h) Grisonsko	pod 30 let	
(i) Grisonsko	nad 50 let	

Úkol 2: Stručně vysvětlete.

- (a) V čem se liší mluvčí generace nad 50 let od těch mladších?
- (b) V čem se liší mluvčí generace 30–50 let od mluvčích generace pod 30 let?